

TARTU ÜLIKOOL
FILOSOOFIATEADUSKOND
Eesti keele osakond

Nina Engman

HOIAKUD SOOME, ROOTSI JA VENE AKTSENDIGA
EESTIKEELSE KÕNE SUHTES

Bakalaureusetöö

Juhendaja Martin Ehala, PhD

TARTU 2011

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Keelehoiakud ja nende uurimine	5
1.1. Keelehoiak ja keelehoiakute definitsioon.....	5
1.2. Keelehoiakute uurimine.....	7
1.3. Keelehoiakute uurimisel kasutatavad meetodid	7
2. Keelehoiakud ja nende kujunemine	9
2.1. Identiteet	9
2.2. Keelehoiakute ja identiteedi suhe	10
2.3. Keelehoiakutega seostuvad terminid	10
3. Ühiskond ja keel.....	12
3.1. Uurimus keele ja ühiskonna tähendusest.....	12
3.2. Tulemused.....	12
4. Elukoha tähendus keelehoiakute kujunemisel	14
4.1. Piirkonna tähendus	14
4.2. Stereotüüp ja selle moodustumine	15
5. Andmeanalüüs ja meetod.....	16
5.1. Meetod	16
5.2. Küsimustik.....	16
5.3. Uurimuse läbiviimine	17
6. Tulemused.....	18
6.1. Tulemuste kokkuvõte.....	18
6.2. A-osa tulemused	18
6.3. B-osa tulemused	22
Kokkuvõte	25

Kirjandus	26
Lisa. Küsitlus keelehoiakute kohta soome, rootsi ja vene aktsendiga eestikeelse kõne suhtes	28
Language attitudes towards Finns, Swedes and Russians, when speaking Estonian with an accent. <i>Summary</i>	33

Sissejuhatus

Selle bakalaureusetöö põhieesmärk on tutvustada keelehoiakuid ja selgitada välja, kas eesti üliõpilastel esineb keelehoiakuid võõrkeelsete kõnelejate suhtes, eelkõige kas neil esineb keelehoiakuid soome ja rootsi aktsendiga eestikeelse kõne ehk soome ja rootsi rahvusest isikute suhtes, ja juhul, kui hoiakuid esineb, siis kas need on positiivsed, negatiivsed või neutraalsed. Bakalaureusetöö annab ülevaate tänapäeva keelehoiakutest, nende uurimisest ja keelehoiaku mõistest. Teiseks eesmärgiks on selgitada, kuidas ja kas keelehoiakud ilmnevad eesti üliõpilastel, kas keeleline erinevus toob kaasa hoiakuid ja kui palju keeleline erinevus mõjutab eesti üliõpilaste suhtumist teise isikusse, kui ta ei räägi kõneleja arvates korrektset eesti keelt.

Tutvustan lühidalt keelehoiaku definitsiooni ja keelehoiakute tähendust tänapäeva inimesele. Samuti tutvustan mõnesid meetodeid, mida kasutatakse keelehoiaku uurimisel, selgitan enda valitud meetodit ja seda, miks see sobib kokku minu uurimusega. Töö vaatab ka keele tähendust ühiskonnas ja seda, millist rolli mängib elukoht ja kultuurikeskkond keelehoiakute tekkimisel.

Töö koosneb kuuest peatükist ja kahest põhiosast: teoreetilisest ja empiirilisest osast. Empiirilises osas uurisin praeguste Tartu üliõpilaste suhtumist teisest rahvusest tudengitesse ja seda, kas neil tekib positiivseid või negatiivseid hoiakuid nende inimestega kohtudes või kas positiivsed või negatiivsed hoiakud on juba eelnevalt olemas. Uurisin üliõpilaste arvamust eelkõige soome ja rootsi aktsendiga eestikeelse kõne suhtes, aga lisasin võrdluseks ka eesti keelt vene aktsendiga kõnelejad. Samuti uurisin üldist suhtumist nendest rahvustest tudengitesse. Töö lõpus annan lühikese ülevaate tudengite arvamustest ja sellest, kas ja kui palju erinevusi on keelehoiakute kujunemisel nende kolme rahvuse vahel ja kuidas nad ilmnevad, kas positiivsete, negatiivsete või neutraalsetena.

1. Keelehoiakud ja nende uurimine

1.1. Keelehoiak ja keelehoiakute definitsioon

See peatükk käsitleb keelehoiakute definitsiooni ja hoiakute tähendust tänapäeva uurijatele. Enamik uurimusi toimub väljaspool keeleteaduse valdkonda, täpsemalt uuritakse kõige rohkem keelehoiakute kujunemist kognitiivse psühholoogia ja sotsiaalpsühholoogia abil (Hakala 2007: 6). Keelehoiakute kujunemine on tekitanud palju huvi ja seda on hakatud uurima keele varieerumise ja muutumise kaudu (Bucholtz, Hall 2005: 585). Keelehoiakuid ja nende kujunemist uuritakse selleks, et saada rohkem teada inimese mõjust teise keele kõnelejale, selgitada välja, kuidas erinevad aktsendid muudavad inimeste suhtumist ning kas inimese keel muutub, kui tema vastu kujuneb positiivseid või negatiivseid hoiakuid. Sotsiolingvistilisest perspektiivist on üks tähtsamaid eesmärgi moodustada register erinevatest hoiakutest, mis esinevad keelekasutuse, selle erijoonte ja keeleliste stereotüüpide vastu. (Labov 1984: 33) Keelehoiakute kujunemise uurimine annab Labovi järgi tausta sellele, kuidas seletada keelelisi variatsioone ja muutusi. Võib ka väita, et hoiakud keelevariatsioonide suhtes toetavad paljusid erinevaid sotsiolingvistilisi ja sotsipsühholoogilisi nähtusi (Garrett *jt* 2003: 12).

Keelehoiakute kohta on olemas mitu terminit, kuid enamik uuringutest põhinevad sarnastel määratlustel. Alustame sellest, mida tähendab hoiak, vältides veel selle seostamist teiste keelte, objektide, protsesside ja käitumisega. Hoolimata sellest, et hoiak on üks kõige iseloomulikumaid ja asendamatumaid mõisteid nii sotsiaalpsühholoogia kui ka sotsiolingvistika valdkonnas, pole see mitte mingil juhul kindla tähendusega mõiste. Erinevad uurijad on pakkunud mitmeid erinevaid hoiaku definitsioone. (Garrett *jt* 2003: 2) Üks tihedamini kasutatumaid on Oppenheimeri (1982) definitsioon ja sinna kuuluvad ka mõned käitumise mudelid, muuhulgas see, kuidas inimesed järeldavad teise isiku hoiakuid (Garrett *jt* 2003: 2). Oppenheimeri järgi hoiak on: „a construct, an abstraction which cannot be directly apprehended. It is an inner

component of mental life which expresses itself, directly or indirectly, through such more obvious processes as stereotypes, beliefs, verbal statements or reactions, ideas and opinions, selective recall, anger or satisfaction or some other emotion and various other aspects of behavior.” (Oppenheim 1982: 39)¹

Hoiakud esindavad seda, kuidas hindame ja määratleme mingit objekti eelnevalt kinnistunud arusaamade järgi. (Bohner, Wänke 2002: 5) Hoiakud võivad olla positiivsed, negatiivsed või neutraalsed. Nagu eelnevalt mainitud, käib hoiakute kohta mitu erinevat definitsiooni. Inimesed kohtavad igapäevases elus samuti rohkesti stiimuleid, aga see iseenesest ei tähenda, et need äratavad inimestes hoiakuid. Stiimulil peab olema mingisugune isiklik mõju, et see tekitaks inimestes hoiakuid. Hoiakud arenevad ainult selle kaudu, et inimesed puuduvad kokku objektiga. (Palmerino jt 1984: 179) Eagly, Chaikeni järgi (1993: 2) „indiviidil pole hoiakut enne, kui ta reageerib hinnangu abil millegi olemuse vastu afektiivselt, kognitiivselt või mingi käitumise kaudu”. Bohner, Wänke järgi (2002: 5) võib hoiaku objekt olla kõik, mis inimese jaoks eristub või loob mõttes kindla kujutluse. Seega võib öelda, et moodustame tõenäoliselt hoiaku selliste asjade suhtes, mis püüavad sageli meie tähelepanu, ning asjade või olukordade suhtes, mis on meile võõrad ja pakuvad huvi.

¹ Hoiak on konstruktsioon, abstraktsioon, mida ei saa otseselt määratleda. See on osa inimese mentaalsest funktsioonist, mis väljendub – otseselt või kaudselt – ilmsemate protsesside kaudu stereotüüpidenä; uskumuste, verbaalsete lausungite või reaktsioonide kaudu, mõtete ja arvamuste kaudu, selektiivse mälu, viha või rahuolu kaudu või mingi muu emotsiooni ja mitmete teiste käitumise aspektide kaudu.

1.2. Keelehoiakute uurimine

Hoiakud erinevate inglise keele variantide ja kõnelejate suhtes pakkusid suurt huvi sotsiolingvistidele ja psühholoogidele 1950. aastate lõpus ja 1960. aastate alguses. Inglise keele ülemaailmse levikuga on fookus hoiakute suhtes liikunud emakeelsetelt kõnelejatelt nendele, keda kutsutakse inglise keelt arvestades „nendeks, kes rääkivad inglise keeles” ehk nii-öelda välimine ring, inglise keeles *outer circle*, ja sellest on see liikunud laiema ringi suunas, inglise keeles *expanding circle*, millesse loetakse ka Mandri-Euroopas kasutusel olev inglise keel. (Hyrkstedt, Kalaja 1998).

Professor Wardhaugh Toronto Ülikoolist märgib, et „meie vastuvõttev keeleoskus on palju suurem kui meie produktiivne keelevõime” (2004: 53). See tähendab, et oleme võimelised tajuma rohkem erinevaid keelevariante, kui oleme neid võimelised tootma (Hakala 2007: 8). Aastatepikkune keelehoiakute uurimine näitab, et on võimalik ainult kõnekatse abil iseloomustada kõnelejaid, kes esindavad erinevaid sotsiaalseid gruppe. Samuti on näha, et hindamise mudelid, mis luuakse nende uuringute põhjal, on väga ühtlased. Selgub, et hindamiseks kasutatavad meetodid on samasugused ja samade standarditega ka enamikus kultuurides (Ladegaard 1998: 252).

Keelehoiakute uurimisel on viimastel aastatel fookuses olnud hoiak keele variatiivsuse, murde ja kõnestiili suhtes, hoiak uue keele õppimise suhtes, hoiak teatud vähemuskeelte suhtes, hoiak keeleliste gruppide, kogukondade ja vähemuste suhtes, hoiak keeletundide suhtes, hoiak spetsiifilise keele suhtes ja hoiak keelelise eelistuse suhtes (Baker 1992: 29). Minu bakalaureusetöö käsitleb positiivsete, negatiivsete ja neutraalsete hoiakute kujunemist keele variatsiooni, aktsendi ja kõne stiili suhtes.

1.3. Keelehoiakute uurimisel kasutatavad meetodid

Hoiakute uurimisel on kasutatud erinevaid uurimistehnikaid, sealhulgas küsitlusi ja intervjuusid, aga kõige sagedamini kasutatav meetod keelehoiakute uurimisel on võrdsete maskide test ehk *Matched Guise Technique* (Lambert *et al.* 1960). Järgmiseks tutvustan lühidalt kolme enam kasutatud meetodit.

Esimesena tutvustan ühiskondliku kohtlemise meetodit (*societal treatment approach*). See meetod on tähtis allikas loomaks ülevaadet keele variatsioonide suhtelisest staatusest ja stereotüüpsetest assotsiatsioonidest. See meetod hõlmab üldjuhul analüüsi selle kohta, kuidas suhtume keeltesse ja keelelistesse variatsioonidesse ning nende kasutajatesse ühiskonnas. Uurimused, mida kasutatakse selles meetodis, on tavaliselt vaatluslikud ja etnograafilised. (Garrett *jt* 2003: 15)

Teine meetod on otsene meetod (*direct approach*). See meetod on üldiselt sekkuvam kui ühiskondliku kohtlemise meetod. Seda meetodit iseloomustab hoiakute esilekutsumine. Küsitakse otseseid küsimusi keele hindamisest ja eelistustest keele kohta. Tavalisemad uuringud, mida kasutatakse selle meetodiga, on erinevad küsimustikud või intervjuud. (Garrett *jt* 2003: 16) On arvatud, et see meetod ja suletud skaalaga küsimustikud suruvad vastajale peale teatud valikuvariante, mis omakorda võib tekitada kahemõttelisust. Samuti on vastus tundlik nii liigse ratsionaalsuse ja poliitilise korrektsuse kui ka ühiskondliku mõju suhtes vastustele. (Obiols 2002: 2–3)

Kolmas meetod on kaudne meetod (*indirect approach*). See meetod on palju diskreetssem kui eelnevad kaks ja võib isegi öelda, et see võib olla informandi jaoks petlik (Garrett *jt* 2003: 16). Selle meetodi all mõeldakse põhiliselt seda, kuidas jälgida objekte, ilma et nad oleksid teadlikud sellest, et neid uuritakse, jälgida erinevaid aspekte inimese käitumises, millest võib eeldada, et isikul pole kontrolli (Garrett *jt* 2003: 16). Näiteks pannakse informant uskuma, et uurija ei tegele mitte hoiakutega, vaid millegi muuga. Tänu sellele on meil võimalik uurida hoiakuid nii, et informant ei muuda oma suhtumist selliseks, nagu ta arvab, et on sotsiaalselt vastuvõetav. Võrdsete maskide test on samuti kaudse lähenemise meetod. (Garrett *jt* 2003: 17)

2. Keelehoiakud ja nende kujunemine

2.1. Identiteet

Keelehoiakute kujunemise analüüsimisel on alustuseks vaja defineerida keelehoiak kui termin. Enne kui saab seda määratlada, on vaja vaadata inimese identiteedi mõju ja arenguid isiku elus. Selleks et alustada identiteedi määramist, defineerime selle suhteliselt avaralt: identiteet on meie enda ja teiste sotsiaalne positsioon. Proovime fookustada oma definitsiooni keelelistele, kultuurilistele ja sotsiaalsetele detailidele. Öeldakse, et identiteet moodustub meie enda ja teiste inimeste sotsiaalsest staatusest. Erinevad tegurid, mis mõjutavad isiku identiteeti, on vanus, sugu, sotsiaalne klass ja ühiskond. (Bucholtz, Hall 2005: 585–588)

Meie identiteet ja keel peegeldavad meie mentaliteeti isikutena. Võime öelda, et identiteet ei ilmne mitte ainult ühel analüütilisel tasandil meie ajus, vaid toimib samaaegselt mitmete tasandite koostöös, näiteks koodivahetuse, vokaalide kvaliteedi määramise ja ideoloogilise struktuuri abil. Identiteeti tuleks pigem vaadelda nähtava tulemusena, mitte kui olemasolevat lingvistiliste ja muude semiootiliste uurimuste allikat või fundamentaalset, sotsiaalset ja kultuurilist nähtust. Samuti saame öelda, et identiteet ei ole lihtsalt psühholoogiline mehhanism inimese enesemääratluseks, vaid see peegeldab inimese sotsiaalset käitumist ja eelkõige identiteedi ning keele koostööd. (Bucholtz, Hall 2005: 585–588) Teatud ajahetkel hakkavad kõnelejad ennetama teiste isikute reaktsioone enda keelekasutuse suhtes ning muutma enda kõnet selliseks, et nad saaksid teatud soovitud reaktsioonid. Muudetakse ennast nii, et erinetaks teisest kõnelejast täpselt nii palju, kui soovitakse. Võib öelda, et saame kategoriseerida hoiakut terminitega *sisse* ja *välja*, mis on kaks konkureerivat tsükli keele variatiivsuse ja sotsiaalse tunnetuse ehk sotsiaalse taju (*social cognition*) vahel. (Garrett jt 2003: 7)

Võime ka öelda, et identiteedi kujunemisel on tähtis isiku positsioon teiste isikute suhtes. Sotsiolingvistika on viimasel ajal pööranud rohkem tähelepanu sellele, et uurida lähemalt identiteedi detaile, kui sellele, kuidas identiteeti kujundatakse vastastikuse

mõju kaudu. Elementaartasemel moodustub identiteet protsessi käigus osavõtjate ajutistest rollidest ja hoiakutest, võimalikud rollid on näiteks hindaja, koomik ja reserveeritud kuulaja. (Bucholtz, Hall 2005: 591) Need on olulised tegurid hoiakute tekkimisel ja teiste ning enda defineerimisel.

2.2. Keelehoiakute ja identiteedi suhe

Keelehoiakud on inimese identiteedi alusel kujunenud eelarvamused, mis omakorda kujundavad inimese suhtumist. Keelehoiakud on ühe inimese positiivne, negatiivne või neutraalne reaktsioon teisele inimesele, kes pole pärit samast ühiskonnaklassist ja kultuuriruumist. Identiteedi tegurid on keelehoiakute moodustumisel omavahel tugevalt seotud, need mõjutavad isikuid iga päev. Keelehoiakute kujunemiseks on vaja, et isikul oleks välja kujunenud tugev ja kindel identiteet. (Bucholtz, Hall 2005: 586) Keelehoiakud on inimeste enda identiteedi põhjal tekkivad eelarvamused, kuid samal ajal nad ka määravad ja kontrollivad meile inimestena tekkivaid muid hoiakuid. Sageli tekib inimestel keelehoiakuid selliste isikute suhtes, kes tunduvad ühiskonnas võõrana.

Keelehoiaku ja identiteedi suhe on kindel, püsiv ja pidev, kuna nad mõlemad on nähtused, mis tugevdavad üksteist – üheta poleks teist. Kui isikul on üks kahest poolest tugev või nõrk, peegeldab see teist poolt. Võime öelda et, mõlemad pooled peaksid olema võrdse tugevusega.

2.3. Keelehoiakutega seostuvad terminid

Kui räägime keelehoiakust, seostuvad sellega mõned terminid, mida tihti aetakse segi hoiakutega. Selles osas seletan lühidalt mõnesid üldiseid termineid. Alustame hoiakute ja käitumise suhtest. Tihti arvavad inimesed, et kui nad suudavad muuta oma käitumist, siis see muudab omakorda nende hoiakut. Samuti võivad inimesed arvata, et nad suudavad kindlasti muuta kellegi teise käitumist, mis jälle omakorda muudaks selle isiku hoiakut. Samuti arvatakse, et kui suudetakse muuta mõne isiku käitumist, järgneb sellele automaatselt tema hoiakute muutumine. (Garrett *jt* 2003: 7–8) See pole aga nii.

Teine termin, mida seostatakse hoiakutega, on *kombed*. Kombed on käitumismudelid, mida õpitakse, ja nagu hoiakud, võivad ka need olla väga püsivad. Nende kahe suurim vahe on see, et hoiakuid loetakse olemuslikult käitumuslikuks, kui kombeid omakorda loetakse lihtsateks käitumise rutiinideks. (Garrett jt 2003: 9–10) Kolmas termin, mida samuti seostatakse hoiakutega, on inimeste *väärtused*. Tavaliselt näeme neid kui kõrgema astme ideaale, mille saavutamise poole inimene pürgib. Teatud väärtused, näiteks vabadus ja võrdsus, võivad rõhutada mõningaid diferentseeritud hoiakuid. (Garrett jt 2003: 10)

Neljandaks käsitlen uskumusi. Võib öelda, et uskumused on põhimõtteliselt kognitiivse olemusega. On ka arvatud, et isegi kui uskumustel pole afektiivset sisu, võivad nad inimestes vallandada tugevaid reaktsioone. Viies termin on *arvamused*, mis on hoiakutest kõige raskemini eristatavad. Mõlemad terminid on inimeste jaoks sageli sünonüümsed. (Garrett jt 2003: 10) Osad uurijad eristavad neid, samas teised jätavad eristamata. Kuna minu uurimus on suhteliselt lühike, jätan samuti need terminid eristamata.

Kuues ja viimane terminitest on *ideoloogia*. Kui räägitakse ideoloogiast, siis enamasti mõeldakse mingit teatud olemasolevat mõtlemise mustrit, mis omakorda on seotud teatud sotsiaalse või kultuurilise rühmaga, mida omakorda seostatakse hoiakutega. Sotsiolingvistikas on hakatud kasutusele võtma ka terminit *keele ideoloogia*, mis omakorda hõlmab seda, kuidas saame aru keelepoliitikast multilingvaalses olukorras, näiteks immigratsiooni puhul. (Garrett jt 2003: 11)

3. Ühiskond ja keel

3.1. Uurimus keele ja ühiskonna tähendusest

See peatükk käsitleb ühiskonna ja keele suhte tähtsust. Norras tehti aastal 2009 uurimus, mille tulemused anti välja artiklina 2010. aasta veebruaris. Uurimuses uuriti inglise keele mõju tudengitele, nende suhtumist ja valikuid kahe inglise keele aktsendi vahel. Samuti kavatseti uurida seda, kuidas inimene tahab ennast tutvustada teistele inimestele. Taheti selgitada korrelatsiooni õpitud keelega seoses identiteediga ja seda, kuidas see omakorda mõjutab inimese õpitud ja omandatud keelt. (Rindal 2010: 240) Uuriti tudengeid vanuses 17 kuni 18 aastat ning seda, kuidas ja millist inglise keelt nad õpivad ja omandavad. Norras õpetatakse inglise keelt teise keelena või võõrkeelena ja pakutakse kahte mudelit, Ameerika inglise keelt ja Briti inglise keelt. Uuriti õpilaste keelevalikuid ja võrreldi nende kujunevaid keelehoiakuid ja identiteeti. Norras on inglise keel kohustuslik osa õpilaste õppekavast. Norras ei kasutata koolides ametlikult inglise keelt, aga enamik ülikooli lõpetanud õpetajatest kasutab standardina Briti inglise keelt, kuna nende kasutada on piiratud kogus materjale, mis eelistab Briti inglise keele kasutust. (Rindal 2010: 241)

Uurimus korraldati koolides, kus osavõtjatele mängiti ette sõnaloend, kus oli erinevaid sõnu ilma spetsiifilise tähenduseta. Sõnu loeti ette kahe erineva aktsendiga, mille järel uuriti tudengite arvamust. Tudengitel tuli ka täita võrdsete maskide test, mis on spetsiifiliselt välja arendatud selleks, et äratada hoiakuid keele aktsentide ja sotsiaalsete gruppide vastu. (Rindal 2010: 245)

3.2. Tulemused

Tudengite arvamus oli, et Ameerika inglise keel on tavapärasem ja sotsiaalselt mitte väga ahvatlev, samas Briti inglise keelt peetakse ilusamaks ja prestiižsemaks. Tulemuste analüüsimisel pöörati tähelepanu ka sotsiaalsetele teguritele, näiteks erinevad mängud,

muusika ja loomulikult meedia. Tuleb hinnata nende tegurite mõju noorte mõttemaailmas, kuna see on suur osa nende elust ja meie tänapäevasest ühiskonnast. Nende mõju on sageli edastatud Ameerika inglise keele vahendusel. (Rindal 2010: 242) Tulemustest on näha, et enamik tudengitest tahab kasutada Briti inglise keelt, kuid selgub, et nad pole selleks alati võimelised. Meedia mõjutab suurel määral isiku arenguid, isegi siis, kui tahetakse õppida midagi, mis erineb meedia keelekasutusest, näiteks Briti inglise keelt Ameerika inglise keele asemel. (Rindal 2010: 246–247)

Uurimuse järgi võime öelda, et inimene loob keelehoiakuid juba noores eas: sellest saadik, kui identiteet hakkab arenema, ollakse vastuvõtlikud hoiakutele. See, et inimestel hakkab hoiakuid kujunema järjest nooremalt, on tingitud ühiskonna kasvavast mõjust. Isikutena ei taheta erineda teistest, tahetakse tunda kokkukuuluvust ja vältida erinevust enda ja teiste vahel. Samuti soovitakse vältida konflikte ja eriliste keelehoiakute kujunemist enda suhtes. Kui inimene ei pea võitlema hoiakute vastu, tugevneb tema identiteet, mis koos keelekasutusega tugevdab isiku arvamusi. (Rindal 2010: 249–253)

Norra tudengite arvamuste põhjal oli näha, et nad ajavad tihti segi kaks inglise keele aktsenti. Tudengitest oli näha ka nende keeleline teadlikkus. Võib näha ka keele sotsiaalset tähendust, kui vaadata tudengeid valimas kahe inglise keele standardi vahel. Tulemuse põhjal võib öelda, et inglise keele aktsendi valimisega kujundasid tudengid oma identiteeti. (Rindal 2010: 255) Koolis kasutasid tudengid Briti inglise keelt, ent kui nad olid koolist eemal, oma koduses ümbruskonnas, siis kasutati Ameerika inglise keelt (Rindal 2010: 256).

4. Elukoha tähendus keelehoiakute kujunemisel

4.1. Piirkonna tähendus

Keelehoiakuid uurides unustatakse tihti piirkonna ja päritolu tähtsus. Esimene piirkondade mõjude uurija oli Dennis R. Preston, kes aastal 1980 hakkas uurima erinevate murrete mõju keelehoiakute kujunemisel. Tema uurimuse tulemusena selgus, et lähestikku paiknevaid murdeid on kergem eristada kui geograafiliselt kaugemaid keelevorme, sest inimestele on lähestikused murded tuttavamad ja igapäevasemad kui need, mis paiknevad kaugemal. Distantis ei ole otsustav tegur variatsiooni tundmiseks, kuna üldine folkloor ja uuemal ajal muusika mõjutab ja levitab selliseid ettekujutusi murdest ja keelest, mis on meile võõrad. Marjatta Palanderi järgi võib öelda, „et piirkonna populaarsus mõjutab keelt ja hoiakuid ning ka seda, mida mingi teatud piirkonna keeles märgatakse”. (Palander 2007: 24) Näiteks peetakse tihti riigi pealinna keelt standardkeeleks ja arvatakse, et kuna pealinnas elab kõrgemalt haritud inimesi ja seal paikneb halduskeskus, on seoses sellega inimestel tugevalt välja kujunenud ka identiteet (Palander 2007: 24). Piirkonna mõju identiteedile on suur, aga keelehoiakute vaatlemisel peab arvestama tähelepanekutega piirkonna ja selle elanike kohta.

Nii positiivsed kui ka negatiivsed keelehoiakud luuakse piirkonna ehk isiku elukoha järgi, seda tehes võetakse arvesse järgmisi faktoreid: piirkonna asukoht, inimeste sotsiaalne klass, ühiskond ja selle tase ja piirkonna kapital (Palander 2007: 25–26). Kui teise inimese räägitav keel või dialekt erineb enda keelest, siis antakse sellele tihti negatiivseid hinnanguid. Sellest moodustub negatiivne hoiak teise isiku vastu tema päritolu tõttu. Harva hinnatakse, kas räägitav keel on korrektne, pigem kuulatakse ainult erinevusi enda keelega võrreldes. Sageli kritiseeritakse naabruses olevaid ühiskondi sellepärast, et nad erinevad meie enda ühiskonnast ja sotsiaalsest klassist, näiteks Eesti ja Läti või Soome ja Rootsi omavaheline kriitika. Elanikke hinnatakse piirkonna geograafilise asukoha ja elanike ühiskonnaklassi järgi. (Palander 2007: 40)

4.2. Stereotüüp ja selle moodustumine

Inimestel kujuneb välja uskumusi teatud asjade, inimeste või grupi kohta ehk stereotüüpe. Stereotüübid on hoiakud, mida teised tajuvad mingi teatud inimgrupi suhtes. Inimesed kujundavad stereotüüpe kergesti. Sageli on stereotüübid, mida seostame välisgrupiga, negatiivsemad kui need, mida seostatakse sisegrupiga, ehk enda lähiümbrus tundub turvalisena ja seetõttu seostuvad sellega harvemini negatiivsed arvamused. Stereotüübid võivad kergesti tekkida ühe grupiliikme suhtumisest või käitumisest, mida seostatakse tihti terve grupiga. Kultuuristereotüüpides arvatakse tihti, et oma grupp või rühm on normaalne, loomulik ja korrektne. Kõike, mis sellest erineb, peetakse võõraks.

Kui inimene kinnitab, et teiste arvamused ja hoiakud on õiged, kinnistuvad stereotüübid. Keelehoiakud võivad sellepärast mõjutada neid inimesi, kelle suhtes moodustub hoiakuid ning selle tulemusena võivad inimesed vähehaaval hakata ennast ja teisi tõlgendama stereotüüpidele vastavalt. Võib öelda, et inimesed võivad tunda alandustunnet teise keele või variandi suhtes ehk tunneme erinevust enda keele ja teise keele vahel. (Palander 2007: 49–50)

5. Andmeanalüüs ja meetod

5.1. Meetod

Uurimuse läbiviimiseks otsustasin kasutada otsest meetodit (*direct approach*) (Garrett jt 2003: 16). See meetod tundus minu bakalaureusetöö jaoks kõige loomulikum, kuna meetodit iseloomustab keelehoiakute esilekutsumine. Otsustasin kasutada enda uurimuse jaoks küsimustikku, mis on lisatud töö lõppu (vt lisa). Kuigi seda tüüpi meetod võib vastajale vastuseid peale suruda, arvan, et sellise uurimusega on võimalik vähemalt osaliselt välja selgitada, kas eestlastel esineb positiivseid või negatiivseid keelehoiakuid soome ja rootsi aktsendiga eestikeelse kõne suhtes ja võrdluseks vene aktsendiga eestikeelse kõne suhtes. Minu küsimustik oli suunatud tudengitele, kes õppivad Tartu Ülikoolis ja Eesti Maaülikoolis. Uuringust võtsid osa esimese kuni kuuenda aasta üliõpilased. Uuringus osales nii mehi kui ka naisi. Vastanute keskmine vanus oli 21.9 aastat. Kõige rohkem osales veterinaariatudengeid, teiseks arstiteaduse tudengeid, samuti esines teiste õppekavade üliõpilasi. Vastanute hulgas oli nii eesti kui ka vene keelt emakeelena kõnelejaid. Uurimuses osales 89 tudengit.

5.2. Küsimustik

Küsimustiku koostas kahest põhiosast (vt lisa). Esimene osa (osa A) on mõeldud selleks, et selgitada välja, kuidas eesti üliõpilased suhtuvad soome ja rootsi rahvusest tudengitesse ning milline on nende üldmulje võõrkeelsetest tudengitest. Osa A koosneb omakorda neljast põhiosast, kus uuritakse õpilaste üldist arvamust nii soomlaste kui ka rootslaste kohta, seda, kas õpilane on kokku puutunud mõne sellise üliõpilasega ja milline on tema suhtumine sellisesse isikusse õppekeskkonnas; kas eesti tudeng on mõjutatud võõrkeelsetest õppijatest ja kuidas see omakorda mõjutab tema õpinguid. Samuti uuritakse, kas eesti üliõpilane on võimeline ära tundma soome või rootsi keele emakeelena rääkija, kui ta väljendab ennast eesti keeles, ja kuidas vastuvõtja temale

reageerib. Uuritakse tudengite üldist arvamust soomlastest ja rootslastest nendega kohtumisel Eestis ja seda, mida nad arvavad nende inimeste suhtumisest eesti keelde ja kultuuri. Uurisin ka seda, kas eesti üliõpilased on käinud Soomes või Rootsis ja missugune on nende arvamus seal elavatest inimestest. Küsitluse A-osa lõpus palusin veel, et tudengid kirjeldaksid mõne sõnaga oma arvamust soomlastest ja rootslastest.

B-osa on mõeldud võrdluseks ja seal uuriti eesti üliõpilase suhtumist vene aktsendiga eestikeelse kõne suhtes ehk kõneleja rahvus võib olla eestlane, aga emakeel on vene keel. See osa oli üles ehitatud samal moel kui küsitluse A-osa, aga küsimused olid suunatud vene keele ja vene rahvuse kohta. Mõlemas osas tahtsin samuti teada, kuidas eesti üliõpilane hindab nende kolme riigi elanike eesti keele oskust.

5.3. Uurimuse läbiviimine

Uurimus viidi läbi kahes ülikoolis, Tartu Ülikoolis ja Eesti Maaülikoolis. Uurimuses osales tudengeid, kelle vanus oli 20 kuni 29 aastat, vastanute keskmine vanus oli 21.9 aastat. Enamik vastanutest olid naised, aga esinesid ka mõned mehed. Samuti olid vastanute hulgas mõned venelased, aga 92% oli siiski eestlasi. Tudengitele anti võimalus tutvuda küsitlusega, mille järel anti neile umbes viisteist minutit aega küsitlust täita. Enamik täitis terve küsitluslehe, vene rahvusest vastajad täitsid ainult küsimustiku A-osa.

Uurimuses osales kõige rohkem Eesti Maaülikooli teise ja kolmanda kursuse veterinaariatudengeid. Selle valiku põhjenduseks on asjaolu, et Eestis õpib kõige rohkem soomlasi ja rootslasi just nimelt veterinaariat või arstiteadust ja kuna nendel aladel esineb võõrtudengeid kõige rohkem, on positiivsete või negatiivsete keelehoiakute tekkimise tõenäosus suur.

6. Tulemused

6.1. Tulemuste kokkuvõte

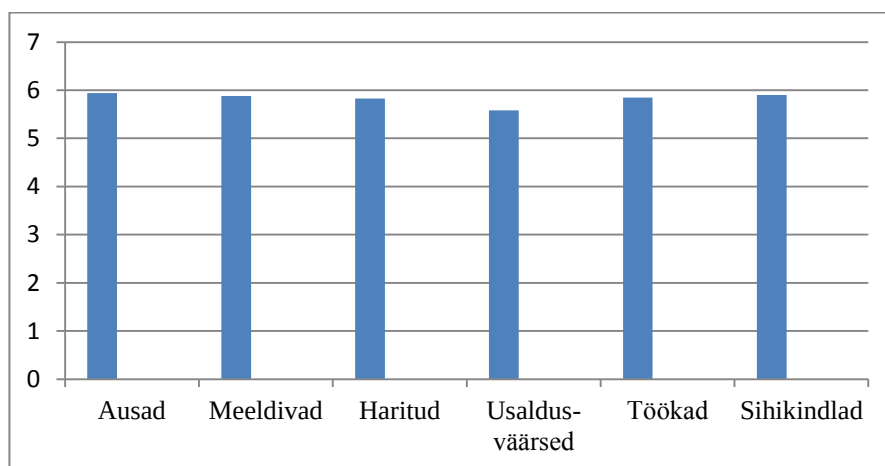
Nagu varem mainitud, oli enamik vastanutest eestlased, kelle keskmine vanus on 21.9 aastat. Vastanute hulgas oli kõige rohkem kolmanda aasta tudengeid ja enamik vastanutest õpivad Eesti Maaülikoolis veterinaariat. Enamik üliõpilastest oli oma õpingute jooksul mõne võõrkeelse tudengiga kokku puutunud, esines ainult paar erandit. Enamik nendest võõrkeelsetest üliõpilastest olid olnud soomlased, rootslased või venelased, samuti esines paar teist rahvust.

6.2. A-osa tulemused

A-osas uuriti üliõpilaste suhtumist soomlastesse ja rootslastesse, täpsemalt seda, mida nad arvavad nendest rahvustest inimestest kaasüliõpilastena ja nende üldist arvamust nimetatud rahvuste kohta. Selgitati välja, kas nad on kokku puutunud selliste üliõpilastega ja kuidas nad hindavad nende eesti keele oskust. Soome ja rootsi üliõpilasele anti eesti keele oskuse kohta keskmine hinne 0, skaalal hea – halb, kus 0 oli keskmine ja 3 esindas skaala äärmusi. See tulemus näitab, et üldjuhul on eesti keel õpitud suhteliselt selgeks. Samuti küsiti, kui kaua need välisõpilased on eesti keelt rääkinud. Keskmine vastus oli kaks kuni kolm aastat. See näitab, et hoolimata sellest, kui vähe aastaid on eesti keelt õpitud, on selle omandamiseks vaeva nähtud.

Järgmiseks uuriti, kas eesti üliõpilase erialal õpib mõni soome või rootsi keelt emakeelena kõneleja, ja tulemuseks saadi, et välja arvatud mõned spetsiifilisemad erialad, näiteks geenitehnoloogia ja bioloogia, esineb seal mõni selline üliõpilane. Järgmiseks uurisin, mida eesti üliõpilane arvab multikultuursest õppekeskkonnast. Selle keskmine hinne skaalal 1 kuni 7 oli 6.3, mis näitab seda, et eesti üliõpilane arvab, et multikultuurne õppekeskkond on hea. Selgitati välja, mida nad arvavad võõrkeelsetest üliõpilastest ja kas Eesti üliõpilane tunneb, et võõrkeelsed üliõpilased takistavad nende

enda õpinguid. Vastanute keskmine hinne selle kohta, kas võõrkeelne õpilane häirib ja takistab tema arengut, oli 1.7 skaalal 1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult. Sellest võime järeldada, et enamik eesti üliõpilastest ei tunne, et võõrkeelne tudeng takistaks tema arengut. Selgus ka see, milline on üldmulje võõrkeelsete tudengite kohta.

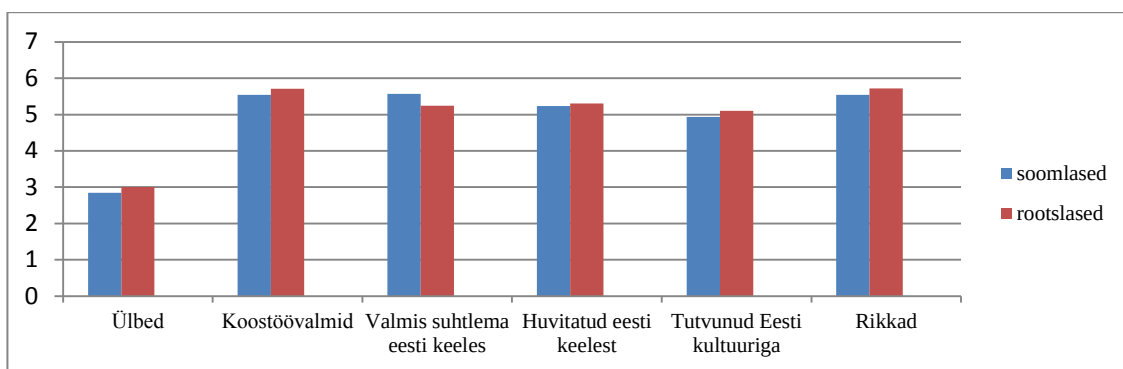

Joonis 1. Arvamus võõrkeelsete üliõpilaste kohta, number 1 – ei ole üldse, mida suurem number, seda enam nõustutakse hinnanguga.

Nagu joonis 1 näitab, annavad eesti üliõpilased võõrkeelsetele tudengitele väga positiivseid hinnanguid. Kui küsiti, kas eesti tudeng tunneb, et teda koheldakse ülikoolis võrreldes võõrtudengiga erapooletult, olid tulemused järgmised: skaalal 1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult, oli soomlaste kohta keskmine tulemus 5.19, rootslaste kohta 5.23 ja venelaste kohta 4.85. Sellest võib järeldada, et skaalal, kus väärtused 1–3 esindavad negatiivset, 3–5 neutraalset ja 5–7 positiivset hoiakut, näitab tulemus soomlaste ja rootslaste kohta positiivset hoiakut, venelaste kohta aga neutraalset hoiakut. Sellest saame järeldada, et eesti üliõpilased arvavad, et neid koheldatakse soome ja rootsi üliõpilastega võrreldes pigem erapooletult ning vene üliõpilastega võrreldes natuke vähem erapooletult. Samuti oli küsimustikus küsimus sellest, kuidas üliõpilaste meelest võõrkeelsed tudengid nende õpinguid takistavad. Vastustes oli kõige rohkem kirjeldatud seda, et võõrkeelsete tudengite jaoks on õppejõududel vaja kasutada rohkem aega, mis omakorda takistab teisi õppijaid.

Järgmiseks uuriti välja, kas üliõpilased tunnevad enda arvates ära soome või rootsi keelt emakeelena kõneleja, kui ta räägib eesti keelt. See küsimus sai 100% vastanute

hulgas vastuseks „jah”. Samuti küsiti, kas tudeng oskab aktsendi järgi öelda, millisest riigist see inimene tuleb, tulemus oli, et 78% vastanutest oskab enda arvates öelda, kas kõneleja tuleb Soomest või Rootsist. Kui küsiti, milline suhtumine üliõpilastel tekib, kui nad kuulevad kõneleja kõnes aktsenti, siis enamik vastas, et nende suhtumine kõnelejasse ei muutu, aga mõned arvasid, et muutub positiivsemaks. Samuti selgitati välja mõned arvamused teisest rahvusest üliõpilaste kohta, mis on toodud esile järgmisel joonisel.

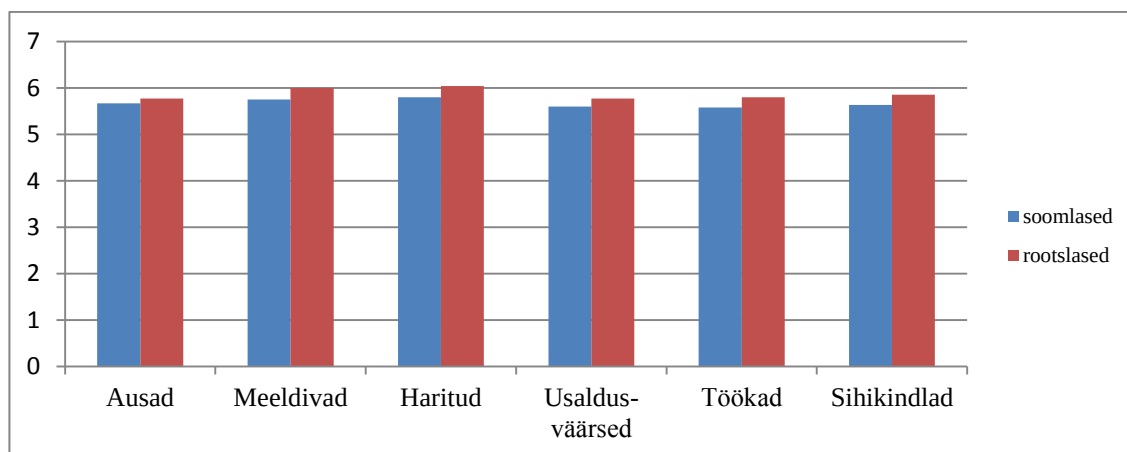
Joonis 2. Arvamus soomlastest ja rootslastest Eestis, number 1 – ei ole üldse, mida suurem number, seda enam nõustutakse hinnanguga.

Jooniselt 2 on näha, et eesti üliõpilane hindab suhteliselt sarnaselt nii soomlasi kui ka rootslasi Eestis, nendevaheline erinevus oli marginaalne. Samuti on sellest näha, et eesti tudeng on suhteliselt palju tutvunud soome ja rootsi tudengitega ja nende suhtes esineb vähe eelarvamusi. Siiski on näha mõningaid kultuurierinevusi, näiteks on eestlastel kinnistunud arusaam, et soome ja rootsi tudengid on nendega võrreldes rikkamad. Tabel 1 kajastab täpsetes arvudes seda, kui suurel määral arvati soomlastel ja rootslastel olevat uuritud omadusi, hinded märgivad keskmist tulemust. Tulemused on esitatud järgmisel skaalal: 1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult.

Tabel 1. Hinnangud soomlaste ja rootslaste kohta

	soomlased	rootslased
Ülbed	2,85	3,00
Koostöövalmid	5,54	5,71
Valmis suhtlema eesti keeles	5,57	5,24
Huvitatud eesti keelest	5,23	5,30
Tutvunud eesti kultuuriga	4,93	5,10
Rikkad	5,54	5,72

Uuriti ka, kas eesti üliõpilased olid kunagi käinud Soomes ja Rootsis. Selgus, et enamik oli käinud mõlemas riigis. Seejärel selgitati välja tudengite üldarvamus nendest kahest rahvast.

Joonis 3. Arvamus soomlastest ja rootslastest, number 1 – ei ole üldse, mida suurem number, seda enam nõustutakse hinnanguga.

Joonis 3 näitab samuti üliõpilaste positiivset suhtumist soomlastesse ja rootslastesse. On näha, et rootslased on jätanud eesti üliõpilastele pisut parema üldmulje. See võib osaliselt tuleneda ka sellest, et soome rahvuse esindajaid on tunduvalt rohkem kui rootsi rahvuse esindajaid. Tabel 2 kajastab täpsetes arvudes seda, kui suurel määral arvati soomlastel ja rootslastel olevat uuritud omadusi, hinded märgivad keskmist tulemust. Tulemused on esitatud järgmisel skaalal: 1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult.

Tabel 2. Hinnangud soomlaste ja rootslaste kohta

	soomlased	rootslased
Ausad	5,67	5,77
Meeldivad	5,75	6,00
Haritud	5,80	6,04
Usaldusväärsed	5,60	5,77
Töökad	5,58	5,80
Sihikindlad	5,63	5,85

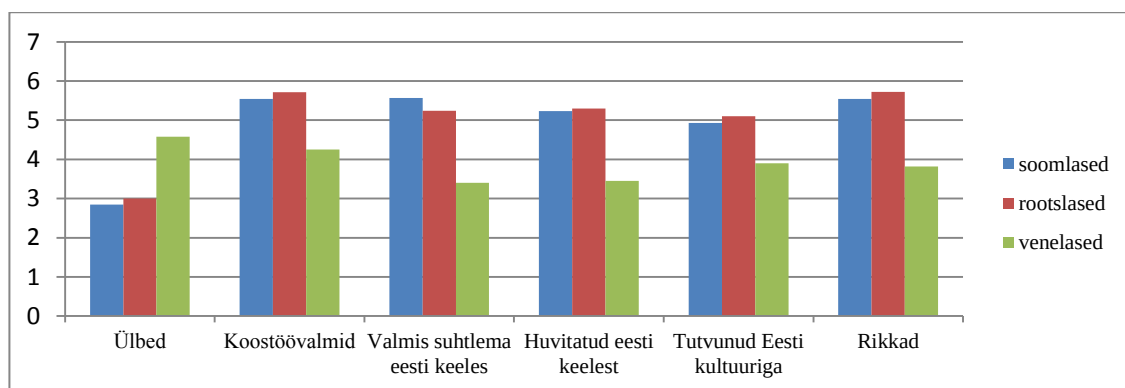
A-osa lõpus paluti üliõpilastel mõne sõnaga kirjeldada oma arvamust soomlastest ja rootslastest. Kõige rohkem kasutatud sõnad soomlaste kohta olid „sõbralik”, „tore” ja „tark”. Samuti esines mõningatel kommentaar, et soome üliõpilased on toredad, kuigi jälle soome turistid Eestis on lärmakad ja ebaviisakad. Rootslasi peeti prestiižsemaks rahvaks kui soomlasi. Sõnad, millega kirjeldati rootslasi, olid järgmised: „tore”, „aus”, „töökas”, „enesekindel”, „tark” ja „väärikas”. Rootslaste kohta esines vähe halbu sõnu.

6.3. B-osa tulemused

Küsimustiku B-osa jälgis põhimõtteliselt sama kava kui küsimustiku A-osa. Selles osas uuriti eesti tudengite arvamust venelaste kohta. Alguses küsiti, kas üliõpilane on kokku puutunud mõne venelasega, kes räägib eesti keelt, ja siin oli samuti tulemuseks sajaprotsendiline vastus „jah”. Hinnati nende eesti keele oskust ja selle keskmine hinne oli 1 hea poole, skaalal hea – halb, kus 0 oli keskmine ja 3 esindas skaala äärmusi. Samuti uuriti, kui kaua need isikud olid eesti keelega tegelenud, ja seal oli keskmine aastate pikkus üle viie aasta. See näitab, et venelaste eesti keele oskus võrreldes sellega, kui kaua nad on seda rääkinud, on halvem kui soomlastel ja rootslastel. Uuriti, kas eesti üliõpilase erialal õpib mõni vene keelt emakeelena kõneleja, ja selle vastus oli „jah”, välja arvatud mõned erandid. Samuti uuriti, kas üliõpilane tunneb ära vene keele aktsendi kõnes, ja selle küsimuse vastus oli iga kord „jah”. Tabel 3 kajastab täpsetes arvudes seda, kui suurel määral arvati venelastel olevat uuritud omadusi, hinded märgivad keskmist tulemust. Tulemused on esitatud järgmisel skaalal: 1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult.

Tabel 3. Hinnangud venelaste kohta

	venelased
Ülbed	4,58
Koostöövalmid	4,25
Valmis suhtlema eesti keeles	3,40
Huvitatud eesti keelest	3,45
Tutvunud eesti kultuuriga	3,90
Rikkad	3,83

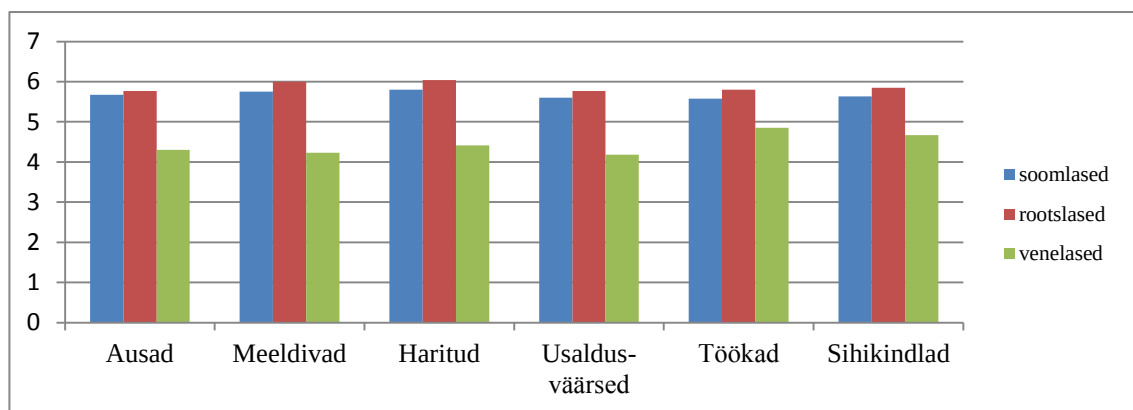

Joonis 4. Arvamus soomlastest, rootslastest ja venelastest Eestis, number 1 – ei ole üldse, mida suurem number, seda enam nõustutakse hinnanguga.

Skaalal, kus väärtused 1–3 esindavad negatiivset, 3–5 neutraalset ja 5–7 positiivset hoiakut, on näha, et eesti üliõpilaste hoiakud vene keelt emakeelena kõnelejate suhtes on neutraalsed, samas kui soome või rootsi keelt emakeelena kõnelejate suhtes on hoiakud positiivsed. Positiivsete hoiakute puudumist venelaste suhtes võib omakorda põhjustada Eesti ja Venemaa vaheline pikk ühisajalugu, aga seda minu uurimuses ei selgitatud. Samuti nagu A-osas uurisin ka B-osas, kas üliõpilased olid kunagi käinud Venemaal. Selle tulemus oli, et vastanutest umbes pool oli kunagi käinud Venemaal. Selgitati ka välja, mida nad üldiselt arvavad venelastest. Tabel 4 kajastab täpsetes arvudes seda, kui suurel määral arvati venelastel olevat uuritud omadusi, hinded märgivad keskmist tulemust. Tulemused on esitatud järgmisel skaalal: 1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult.

Tabel 4. Hinnangud venelaste kohta

	venelased
Ausad	4,30
Meeldivad	4,23
Haritud	4,41
Usaldusväärsed	4,18
Töökad	4,85
Sihikindlad	4,67

Joonis 5. Arvamus soomlastest, rootslastest ja venelastest, number 1 – ei ole üldse, mida suurem number, seda enam nõustutakse hinnanguga.

Sellest küsimustiku osast saab samuti järeldada, et eesti üliõpilastel esinevad venelaste suhtes neutraalsemad hoiakud, soomlaste või rootslaste suhtes esinevad aga positiivsed hoiakud, kasutades skaalat, kus väärtused 1–3 esindavad negatiivset, 3–5 neutraalset ja 5–7 positiivset hoiakut. Venelastest arvatakse umbes ühe punkti võrra halvemini kui soomlastest ja rootslastest. B-osa lõpus paluti vastajatel mõne sõnaga kirjeldada oma arvamust venelastest. Kõige rohkem kasutatud omadussõna oli „temperamentne”, aga mõne korra esinesid ka sõnad „tore” ja „kena”. Kõige sagedamini öeldi, et need venelased, kes elavad Eestis, on ülbed ega ole valmis õppima ja suhtlema eesti keeles, samas kui need, kes elavad Venemaal, on toredad inimesed. Sellest saab järeldada, et kui Eestis elav venelane oleks rohkem valmis suhtlema eesti keeles, oleks ta eestlase jaoks vastuvõetavam ja just sellepärast saavad soomlased ja rootslased pisut parema hinnangu.

Kokkuvõte

Töös analüüsisin keelehoiakute olemasolu Eesti ülikooliõpilastel ning seda, kuidas ja kas nad suhtuvad võõrkeelsetesse üliõpilastesse ning milline on nende reageering soome-, rootsi- ja venekeelse aktsendiga eestikeelse kõne suhtes. Samuti tahtsin selgitada nende üldist arvamust nende kolme rahvuse esindajate kohta.

Kokkuvõtteks võib öelda, et eelarvamusi ja hoiakuid on olemas, aga see, kui tugevalt nendele reageeritakse, on erinev. Töö annab teemast kitsa ülevaate ja selle põhjal võib öelda, et eesti üliõpilaste suhtumine võõrkeelsetesse tudengitesse on positiivne. Arvatakse, et multikultuurne õppekeskkond on hea ja annab ülevaate eri rahvustest. Enamasti arvati, et tudengeid ei kohelda õppejõudude poolt erapooletult, ning nimetati ka seda, et vahel võtavad võõrkeelsed üliõpilased rohkem õppejõudude aega ja tähelepanu.

Üldmulje on, et eesti üliõpilane tunneb hästi ära aktsendi eestikeelse kõne suhtes ja sageli oskab ta otsustada, kust kõneleja pärit on. Ta hindab ka seda, kui kõneleja on valmis suhtlema eesti keeles ning näitab üles huvi eesti keele ja kultuuri vastu. See on ka põhjuseks, miks eesti üliõpilased arvavad paremini soome ja rootsi rahvusest isikutest ja miks esines neutraalsemaid hoiakuid venelaste kohta eestikeelse kõne suhtes. Samuti esines kivilinenud arvamusi sellest, et soomlased ja rootslased on rikkamad kui eestlased ega arvestatud kultuuri ja piirkonna erinevustega.

Üldiselt arvatakse tudengitest rohkem head kui tavaturistidest, sellest võib ka järeldada, et kui ollakse valmis omandama selle riigi kultuuri, kus parasjagu elatakse, ollakse vastuvõetavam selle riigi rahvale.

Kirjandus

- Baker, Colin* 1992. *Attitudes and Language*. Clevedon, Multilingual Matters.
- Bohner, Gerd, Wänke, Michaela* 2002. *Attitudes and Attitude Change*. Hove: Psychology Press.
- Bucholtz, Mary, Hall, Kira* 2005. Identity and interaction: a sociocultural linguistic approach – Discourse Studies 7. London, Thousand Oaks, CA ja New Delhi, SAGE Publications p. 585– 614.
- Eagly, Alice, Chaiken, Shelly* 1993. *The Psychology of Attitudes*. Fort Worth: Harcourt Brace Jovanovich College
- Garrett, Peter., Coupland, Nikolas, Williams, Angie* 2003. *Investigating Language Attitudes: Social Meanings of Dialect, Ethnicity and Performance*. Cardiff: University of Wales Press.
- Hakala, Henrik* 2007. Pro Gradu 012098611 – Department of English, University of Helsinki. Instructor: Prof. Anna Mauranen:
http://www.helsinki.fi/englanti/elfa/ProGradu_Henrik_Hakala.pdf [Vaadatud 15.04.2011]
- Hyrkstedt, Irene, Kalaja, Paula* 1998. Attitudes toward English and its Functions in Finland: A Discourse-analytic Study. *World Englishes*; Vol. 17 Issue 3 p. 345–358.
- Ladegaard, Hans J* 1998. National Stereotypes and Language attitudes: the perception of British, American and Australian language and culture in Denmark. *Language and Communication*; Vol. 18 p. 251–274.
- Lambert Wallace E* 1967. A social psychology of bilingualism. *Journal of Social Issues* 23 p. 91–109

- Obiolis, Marina, Solis* 2002. The Matched Guise Technique: A Critical Approximation to a Classic Test for Formal Measurement of Language Attitudes. – Noves SL. Revista de sociolingüística. Teoria i metodologia:
http://www6.gencat.cat/llengcat/noves/hm02estiu/metodologia/a_solis.pdf
 [Vaadatud 29.04.2011]
- Oppenheim, Abraham, Naftali* 1982. An exercise in attitude measurement in G.Breakwell. H.Foot. and R.Gilmour (eds), Social Psychology: a Practical Manual. Basingstoke, Macmillan.
- Rindal, Ulrikke* 2010. Constructing identity with L2: Pronunciation and attitudes among Norwegian learner's of English – Journal of Sociolinguistics 14/2, UK ja USA, Blackwell Publishing Ltd p. 240–261.
- Palander, Marjatta* 2007. Alueellisen taustan vaikutus murrekäsityksiin – Virittäjä 1, s. 24–25.
- Palmerino, Mark, Langer, Ellen, McGillis, Daniel* 1984. Attitudes and Attitude Change: Mindlessness-Mindfulness Perspective. In Eiser, J. R. (ed.) Attitudinal Judgment. New York: Springer-Verlag Inc.
- Wardhaugh, Ronald* 2004 [1986]. An Introduction to Sociolinguistics. Malden: Blackwell Publishing.

Lisa. Küsitlus keelehoiakute kohta soome, rootsi ja vene aktsendiga eestikeelse kõne suhtes

Küsitlus keelehoiakute kohta soome, rootsi ja vene aktsendiga eestikeelse kõne suhtes

Rahvus: __eestlane __venelane __muu (täpsustage: _____)

Vanus: _____

Sugu: __mees

__naine

Emakeel: __eesti keel __vene keel __muu (täpsustage: _____)

(kui märgite vene keel, siis pole teil vaja täita küsimustiku B osa)

Eriala: _____, **õppeaasta:** _____

KÜSIMUSED osa A (Soome ja Rootslaste kohta)

1. Kas olete kokku puutunud mõne soomlase või rootslasega, kes räägib eesti keelt?
__jah __ei

2. Kui jah, siis kuidas hindate tema eesti keele oskust?
(0 – keskmine)
hea __3 __2 __1 __0 __1 __2 __3 halb

3. Kui kaua ta on rääkinud eesti keelt?
__alla 1 aasta
__1–2 aastat
__2–3 aastat
__4–5 aastat
__üle 5 aasta

4. Kas Teie erialal või Teiega koos õpib mõni soome või rootsi keelt emakeelena kõneleja?
__jah __ei

5. Arvan, et multikultuurne õpikeskkond on hea.
(1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult)
__1 __2 __3 __4 __5 __6 __7

6. Võõrkeelsed üliõpilased häirivad minu õpinguid ja takistavad arengut.
(1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult)

__1 __2 __3 __4 __5 __6 __7

7. **Arvan et, võõrkeelsed üliõpilased on...**

ei ole üldse ausad 1 2 3 4 5 6 7 on ausad

ei ole üldse meeldivad 1 2 3 4 5 6 7 on meeldivad

ei ole üldse haritud 1 2 3 4 5 6 7 on haritud

ei ole üldse usutavad 1 2 3 4 5 6 7 on usutavad

ei ole üldse töökad 1 2 3 4 5 6 7 on töökad

ei ole üldse sihikindlad 1 2 3 4 5 6 7 on sihikindlad

8. Kui vastasite küsimusele 6 variandiga 4 või rohkem, siis kirjeldage lühidalt kuidas.

9. Tunnen, et mind koheldakse ülikoolis erapooletult võrreldes:

a) soome keelt emakeelena kõnelejatega.

(1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult)

__1 __2 __3 __4 __5 __6 __7

b) rootsi keelt emakeelena kõnelejatega

(1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult)

__1 __2 __3 __4 __5 __6 __7

c) vene keelt emakeelena kõnelejatega.

(1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult)

__1 __2 __3 __4 __5 __6 __7

d) muud (täpsustage _____) keelt emakeelena kõnelejatega

(1 – ei nõustu üldse ja 7 – nõustun täielikult)

__1 __2 __3 __4 __5 __6 __7

10. Kas Te tunnete enda arvates ära soome või rootsi keelt emakeelena kõneleja, kui ta räägib eesti keelt?

__jah __ei

11. Kui tunnete ära soome või rootsi keelt emakeelena kõneleja, siis kas oskate tavaliselt öelda, millisest riigist ta pärit on?

__jah __ei

12. Kui kuulen kõneleja kõnes aktsenti, siis minu suhtumine temasse

__ muutub positiivsemaks

__ muutub negatiivsemaks

__ ei muutu

13. Kui kohtun Eestis mõne soomlase või rootslasega, on mul tunne, et

soomlased...

ei ole üldse ülbed 1 2 3 4 5 6 7 on ülbed
ei ole üldse koostöövalmid 1 2 3 4 5 6 7 on koostöövalmid
ei ole üldse valmis suhtlema eesti keeles 1 2 3 4 5 6 7 on valmis suhtlema eesti keeles
ei ole üldse huvitatud eesti keelest 1 2 3 4 5 6 7 on huvitatud eesti keelest
ei ole üldse tutvunud eesti kultuuriga 1 2 3 4 5 6 7 on tutvunud eesti kultuuriga
ei ole üldse rikkad 1 2 3 4 5 6 7 on rikkad

rootslased...

ei ole üldse ülbed 1 2 3 4 5 6 7 on ülbed
ei ole üldse koostöövalmid 1 2 3 4 5 6 7 on koostöövalmid
ei ole üldse valmis suhtlema eesti keeles 1 2 3 4 5 6 7 on valmis suhtlema eesti keeles
ei ole üldse huvitatud eesti keelest 1 2 3 4 5 6 7 on huvitatud eesti keelest
ei ole üldse tutvunud eesti kultuuriga 1 2 3 4 5 6 7 on tutvunud eesti kultuuriga
ei ole üldse rikkad 1 2 3 4 5 6 7 on rikkad

14. Kas olete kunagi käinud Soomes või Rootsis?

___Soomes ___Rootsis

Arvan et, soomlased...

ei ole üldse ausad 1 2 3 4 5 6 7 on ausad
ei ole üldse meeldivad 1 2 3 4 5 6 7 on meeldivad
ei ole üldse haritud 1 2 3 4 5 6 7 on haritud
ei ole üldse usutavad 1 2 3 4 5 6 7 on usutavad
ei ole üldse töökad 1 2 3 4 5 6 7 on töökad
ei ole üldse sihikindlad 1 2 3 4 5 6 7 on sihikindlad

Arvan et, rootslased on...

ei ole üldse ausad 1 2 3 4 5 6 7 on ausad
ei ole üldse meeldivad 1 2 3 4 5 6 7 on meeldivad
ei ole üldse haritud 1 2 3 4 5 6 7 on haritud
ei ole üldse usutavad 1 2 3 4 5 6 7 on usutavad
ei ole üldse töökad 1 2 3 4 5 6 7 on töökad
ei ole üldse sihikindlad 1 2 3 4 5 6 7 on sihikindlad

15. Palun kirjeldage mõne sõnaga oma arvamust soomlastest ja rootslastest.

Soomlane: _____

Rootslane: _____

KÜSIMUSED osa B (Venelaste kohta)

16. Kas olete kokku puutunud mõne venelasega, kes räägib eesti keelt?
__jah __ei
17. Kui jah, siis kuidas hindate tema eesti keele oskust?
(0 – keskmine)
hea __3 __2 __1 __0 __1 __2 __3 halb
18. Kui kaua ta on rääkinud eesti keelt?
__alla 1 aasta
__1–2 aastat
__2–3 aastat
__4–5 aastat
__üle 5 aasta
19. Kas Teie erialal või Teiega koos õpib mõni vene keelt emakeelena kõneleja?
__jah __ei
-
20. Kas Te tunnete enda arvates ära vene keelt emakeelena kõneleja, kui ta räägib eesti keelt?
__jah __ei
21. Kui kohtun Eestis mõne venelasega, on mul tunne, et
- ei ole üldse ülbed 1 2 3 4 5 6 7 on ülbed
ei ole üldse koostöövalmid 1 2 3 4 5 6 7 on koostöövalmid
ei ole üldse valmis suhtlema eesti keeles 1 2 3 4 5 6 7 on valmis suhtlema eesti keeles
ei ole üldse huvitatud eesti keelest 1 2 3 4 5 6 7 on huvitatud eesti keelest
ei ole üldse tutvunud eesti kultuuriga 1 2 3 4 5 6 7 on tutvunud eesti kultuuriga
ei ole üldse rikkad 1 2 3 4 5 6 7 on rikkad
-
22. Kas olete kunagi käinud Venemaal?
__jah __ei
- Arvan et, venelased...**
- ei ole üldse ausad 1 2 3 4 5 6 7 on ausad
ei ole üldse meeldivad 1 2 3 4 5 6 7 on meeldivad
ei ole üldse haritud 1 2 3 4 5 6 7 on haritud
ei ole üldse usutavad 1 2 3 4 5 6 7 on usutavad
ei ole üldse töökad 1 2 3 4 5 6 7 on töökad
ei ole üldse sihikindlad 1 2 3 4 5 6 7 on sihikindlad

23. Palun kirjeldage mõne sõnaga oma arvamust venelastest.

-AITÄH-

Language attitudes towards Finns, Swedes and Russians, when speaking Estonian with an accent. *Summary*

This bachelor's thesis describes the existence of language attitudes towards Finns, Swedes and Russians, when speaking Estonian with an accent. The goal was to investigate if language attitudes towards Finnish, Swedish and Russian students do occur. General attitudes towards Finnish, Swedish and Russian people were also studied. The thesis is divided into two main parts. The first part addresses the meaning of language attitudes, their formation and the importance of meaning in an individual's life. I will describe the concept of language attitude and how it is studied and what are the goals of language attitude research. I will explore the meaning of society and how an individual's residential area has an impact on her or his development and how language attitudes are tied to where we live.

The second part is about my research and the work that was done. In my research I decided to use the direct approach to research language attitudes. I decided to use the direct approach because it is designed to bring forward language attitudes in individuals. I investigate the existence of language attitudes among university students. Two universities, the University of Tartu and the Estonian University of Life Sciences participated in the study. Mostly veterinary and medical students participated in the study. Based on the results we can conclude that the Estonian student agrees that a multicultural learning environment is an advantage and at the same time students are able to receive a small review of other cultures. From the survey we can also conclude that the Estonian university student believes that Finnish and Swedish students are prepared to use and learn the Estonian language. We can also conclude that Finnish and Swedish students are acquainted with Estonian culture, whereas Russian students don't seem to possess such an interest. Concluded is that if an individual is prepared to learn the language of the country that he or she is living in and if such an individual shows an interest to that country's culture the formation of attitudes are minimal and the individual gets a positive interaction.